

NEMZETI TÁRSALKODÓ.

Második félév.

Kolozsvár, Augustus' Skán, 1839.

6. szám.

Tartalom: Utazási Török, idős Zeyk Jánostól 1838-ban. 41. lap. A' reggeli, (Erődí János) 47. l. Füzérke, folytatás (Hábor) 48. l.

Utazási Török, Idős Zeyk Jánostól. 1838-ban.

(Folytatás.)

Kazáni út' fontossága. — Jegyzetek a' temes-bánsági szélékről. — Mennádai v. Herkulesfürdők fekvési, történeti 's gyógyszerei tekintetben: — K. Ferencz-, Szem-, József-, Károlina-, Lajos-, Császár-, Károly- 's Herkulesfürdő' fekvése. — Herkules- vagy Tolvajbarlang. — Múlató helyek.

A' kazáni út' n. b. e. fejedelmünk, Ferencz császár' kegyes uralkodása alatt ez előtt öt évvel kezdett létesülni, 's mostani dicső fejedelmünk, Ferdinand császár' gondoskodása mellett szinte be is van végezve. Az oriai mű' felügyelője, lelke, a' halhatatlan nevű Széchenyi István gróflévén, róla Széchenyi útjának is mondatik, és nem méltatlanul; mert lankadatlan fáradtságai, költségei mellett Angolországból önmaga szerzette meg az e' célra megkívántató terveket, eszközeit 'stb.; 's im e' műszereknek, lőpornak hatalmai nyiták meg a' kőszalakat, és teremték az új közösülési remek utat. Ott jártunkkor is több távol megyei nap-szamosok, kézművesek valának dologban, de a' budapesti romok' fölépítésére fölszólítás' következésében a' munkát itt félben hagyandók 's elutazandók.

Nagyon érdekes Magyarhonra nézve ezen út. Újabb idők' szüleményei sokat tőnek a' magyar nemzeti virágzásra, 's Kazán egy csukros virág a' kereskedés' bokrétaájában. Gőzösünk a' szomszéd. Németországot, Magyarhonunkkal, Nyúgotot Kelettel összekötik. Újok szabad le egészen Drenkováig, ottani köz névvel Zdrénkováig; de ott már megakadnak: — a' Duna' sziklás, veszélyes, igazíthatatlan, 's enél fogva rájuk nézve járhatatlan medre miatt! Két fővebb veszélyes pontok: a' két- felső tudniillik és alsó- Vaskapuk. A' felső Drenkován alól kevésbbé, az alsó Török Orsován alól Skela-gladovánál inkább veszélyes. A' Duna mind kettőnél kőszikla darabokon, mint valami gátakon, és közöttök esik le, 's az alsónál főként akkora a' Dunazuhany, hogy egy órányi távolságra már látszik gőzalakja, 's hallik zugása. A' veszedelmesebb pontok e' helyeken vas keresztekkel jeleltettek ki, hogy elkerültethessenek; de azok a' vízártól jelenleg elsepervék. A' Drenkova 's Skela-gladova közötti vízutat tehát gőzösk nem járhatják, hanem csak közöséges hosszukó, dunai kereskedő hajók, és ezek sem mindig bátorsággal. Skela-gladován alól a' gőzösknek ismét nyílt útjuk levén: a' Fekete tengerig, oda le 's onnan fel Skela-gladováig kölcsönösön járnak azok. — A' Drenkova 's Skela-gladova közti leirt hiány van már kipótolva Kazánnal. Mintegy két napi száraz út Kazánon át meg van nyerve: a' vi-

déli, országos kereskedési közlekedés szárazon vizen általa meg vagyon nyitva, 's a' hajó-vontatás is könnyítve, segítve. Megbecsülhetetlen tehát a' kazáni út' terve, 's létesítése. 'S mekkora honi dísz, mi pompás látvány: vad szirtek' oldalain fölszámíthatatlan hasznót hajtó, akarmelley mulató házhoz, kerthez illő gyönyörű folyósókat szemlélhetni!

És nekünk be szép, feledhetetlen esténk vala ott! Szekereinket előre bocsátván, gyalog mendegélénk hús szürkületben a' dicső sétaúton. Mély és kedves andalgásainkból pillanatonként számtalan fénybogarak' repkedései ébresztének föl. Ritka eset, e' gyönyörűen csillámló állatocskáknak ennyi ezreit egy helyen látni. Illy meglepő tüneményt csak az képzelhet magának, a' ki látta! Azonban egy más tünemény is lepe meg minket. Túl parton az átelleni szirtek' aljaiban üregekben, hosszú sorban, éji tüzek pislogának. Szerb-török halászok' rejtek-helyei azon zordon kőlyukak, kik a' napot halászattal töltvén, hálni e' durva tanyájukba térnek vissza, 's örökként vonódnak el a' partokon. Regényes szemjáték vala: a' széles meder' tükren áttekintve látni őket barlangjaikban, mint mozognak, forgolódnak lobogó tüzeik körül 's készítik egyszerű vacsorájokat.

Mig ezen, egész lényünket foglalatoskodtató tarka jelenetek között a' szorosból kiérénk, késő est lön, 's éjszakára megszállánk Ogradinában. Itteni hálásunk' alkalmával elég időm vala elmélkedésre; gondolatim utazásomat illetők lévén, jegyzésbe tevém őket, 's jegyzetim röviden im e' következők:

1. Ezen egész utamban, melly inkább a' temesi Bánság' szélein, a' gyalog határország' vidékein történt, azt jegyeztük meg: hogy a' városok és faluk szabályozottak; az épületek többnyire kőfalúak, kívül csinosak, 's nagyobb részint zsindeleyvel fedvék, ritkán cseréppel és szalmával; de a' közlakok' belsői általában

vége nincsenek öszvehangzásban a' külső csinálnal. Például ogradinai szállásunkat hozom föl. A' különben nagyocská helységben vendégfogadó nem lévén, néhány házat megnézegeténk, 's végre egy kívül csinos, zsindeleyes, többnél többet mutatóban megszállánk. Házi bútorok itt valának: egy asztal; egy pad; ágy helyett két hosszú faszékre rendetlenül oda hánytvetett néhány deszkadarabok; rajtok sem széna sem szalma, hanem csupán egy pokrócz, mellyből állott a' háznál minden ágynemű; egy kerek sütő kemencze alakú kandalló; mellynek tűzhelyét a' házföld tevé, 's millyet ez utamban több helyen láték; néhány rossz fazék; ruhadarabokkal bédugott ablakok, 's a' ház' földén vízzel tele lyukacsok: mert a' ház egyszerű smind majorságrekesz; a' köznép, lengyel köznépi szokásként, itt is szintén marhájjal együtt lakván. Gazdánk — oláh határ őrkatoná — háza' belsőjéhez hasonló csinoságu 's miveltségű vala, 's többnyire maga a' laknép is hasonlít lakjaihoz, katona öltözeteiben kívül mutat valamit, de otthonos öltözete ronda. Itten tehát a' kényelemnek semmi nemét föl nem találhatván: deszkabrmókon saját úti ágyneműmre fekve is ébren kinzám át a' szerencsére rövid éjet, 's így mint fölebb is említém, elég alkalmam vala elmélkedésre. Gabonahatárt nem birván — mi kevés kivétellel egész bánsági utamra illeszhető — egy átelleni idegen földi szigetben haszonbérlett földeket művelnek, és, a' mi viszont műveltségi hiányra mutat: átszállító hajójuk még Ó Orsovánál sincsenek; azért mindenöket veszélyesen költöztetik át a' szigetbe: önmagok például ekéjükkel kis csolnakba ülnek; marhájuk' szarvaira hosszú köteleket kötnek, 's azoknál fogva egyenként korholják által a' széles, sebes Dunán, 's a' rángatás miatt csolnakjuk néha felfordulván, önmagok és gyengébb marhájuk is életökkel adóznak. Azonban a' fönnebb irtakat kivételesen és megkülönböztetve kell ér-

teni: ugyan is a' bántási helységek többnyire alkalmas, és néhol éppen kényelmes vendéglökkel ellátják, 's az előkelők — nép' nagy része műveltséggel bírók. Sőt, mi az utakat illeti:

2. Erdélyből kiérvén, a' bántási határszélén Márgánál föllépik az ember a' szép, jó csinált útra, 's Kazánig — mintegy 20 mértföldnyi közön — le sem száll róla. Ollyan az mindenütt, főként Mehádia körül, millyennél jobbat kívánni sem lehet. Nem csak szabályoson, párhuzamos sánczok közé véve van készítve, hanem két oldalról — kevés sziklás közökön kívül — szakadatlan fasorokkal is ellátva, melyeknek árnyai között forró napokban is kényelmesen halad az útas — mintegy hosszú szép kertű sétahelyen, test-, szekér-, ló- 's költségkiméllés mellett. Azonban e' fák használatnak is mind az utazóktól, mind főként az illető helységeiktől. Több nemű vad és gyümölcsstermő fák között jobbadán cseresznye 's eper, Karánsebes és Mehádia között kiváltképpen eperfából állanak az úti fasorok. Ezen vidékiek, kik főleg svábok, nagyon úzik a' selyem tenyészést. Rakvák az útszélek eperlevélszedőkkel. Im így köt össze a' műveltség gyönyört haszonnal! Némi nemes irigység foglalja el titkon az erdélyi utazót, midőn a' bántási útról le- vissza száll honába, 's el pirúl a' még sok helyen létező (tespedésen. Egyébiránt amaz utakat ott a' helybeli katonaság csinálja. — Megjegyzést érdemel

3. Hogy Hátczeg' vidékén elkezdve Mehádiáig mint havasalji helyeken, amaz út körül, szőlőtermesztést nem láthatni, csak Karánsebesen. Mehádiától fogva Ó Orsováig, főként az előbbi 's schuppaneki határon nagy divatban van, tőkére művelve, 's jó bort terem.

4. Az elősorolt katona-helységekben szinte mindenütt, többnyire a' helység' közepén, tartalék-, élelem- 'stb. köz táruk állanak.

5. Katonafalukban a' helységek' neveit —

főbb pontokon útmutatókkal — fekete táblákról fehérlő betűk tudatják. Hasonlólag kijellevék a' századok' határszélei is — mind németül. (Kár hogy Magyarhonban nem magyarul is!) Így Márgától Ohábáig az ohábai; Ohábától Slatináig a' karánsebesi; Slatinától Ó Orsováig a' mehádiai. Nagyon érdekesek

6. A' határórházak, mellyek itt a' birodalom' szélein havastetőkön és lapályokon, vizek mellett és erdőségben egymástól bizonyos távolságra elszórva állanak; örökkel, közben közben őrcsapatokkal mindig rakvák, 's a' zordon tetőkről is mint a' gondos kormányznak megannyi vizsga szemei világolnak le. Négyszögű zsindeyes apró kőházak többnyire ezek.

Mig e' jegyzetekbe foglalt 's más hasonló tárgyaktól elmélkedem, a' hajnal elkövetkezik; útnak indulánk tehát Ó Orsova felé vizsgálja már leirt utunkon, 's minden kiállott alkalmatlanságunkat sokszorosan kipótlák:

A' Herkulesfürdők.

A' már őskorban híres, jelenben pompás, Mehádia mellett létezésért mehádianak nevezetett, helyesebben mondva Herkulesfürdőkről bővebben írtak: Pascal 1757- és 1759-ben; Cranz 1773-, Stadler 1776-, Grisellini 1780-, Sartori 1809-, Wachter 1817-, báró Hitzinger 1817-1823-, Kitabel 1829-ben 's mások is. Érintették Miller, a' Vaterländische Blätter, Hesperus, Csaplovics, Demián, Jenny, az udvari főhadi tanács' irományai között jelesen Zimmermann, mostani hadi 's helybeli fürdői gyógyász Martin (kivel ott magam is személyesen megismerkedtem), és őrszázados Lichtenstern urak. Kimerítve ismertette hadi gyógyász és bécsi gyógyásztanító Schwarzott, 1851-ben Bécsben megjelent illy című munkájában: Die Herkules-Bäder bei Mehádia.

En — mivel különben is Schwarzott'

teljes munkáját német nyelvből magyarra áttenni tervül tűztem ki magamnak — itt az agg Herkules-fördők' életrajzát folyó iratokhoz alkalmazott rövidséggel három fő pontokra szorítva emelem ki: — fekvési, történeti 's gyógy-szeri tekintetben.

I.

A' Herkulesfördők' fekvése.

Mehádián mindjárt alól vagy túl, mint fennebb már érintettem, az útmutató kar' vezérelte mellett, balra tér a' pompás út a' Herkulesfördök felé, 's legott Bélaréka' hidján által szállva, mindig balra kanyarodó szoros völgyön halad fölfelé az utazó — Cserna folyam mellett és fölött. Fél órai haladás után a' völgy meglepőleg regényesülni kezd: balról a' tornyosuló hegyoldalak végig erdős homályba borulvák, 's csak néhol kiálló szirtes csucsokkal tarkázvák; jobbról a' természet minden zordon pompáját kiöntötte az Atlásként emelkedő fenyős sziklákra, mellyek fonséges fejedelmökkel, a' Domo-glettel együtt a' szomszéd birodalom felől, mint védbástyák, sődözik a' fördővölgyet. Három óranegyed alatt kedves andalgások közt haladánk itt, midőn egy remek mestermű hirtelen fölrebbente: — a' Ruskiczán készült pompás vas-hidon valánk, magasan a' Cserna fölött! — Most a' csinos majorhoz, istállókhoz, veteményes kert-hez érünk, 's közöttök, mint egy kis előváros-on, átvonulva, dombos utról letekinténk az alattunk vad robajjal lejtő Cserna' zuhanýára. A' zöld színű, pisztrangos folyam' tajtékzó hullámai merő szirtéken vergődnek alá mélységbe, 's andalító zugásaik fölki-sérének bennünket a'

Ferenczfördőig. Eppen az út mellett fekszik egy hosszú, nem magas épület: fördői szolgálak, órház, és két fördő szoba, melly mint mindenütt ülő padokkal és lépcsőkkel fából van ellátva; a' fördőnek természetes magány miatt

többi fölött hasznos vize szenvedliető melegséggel forr föl fenékről. Az épület fölfelé sorban az első a' 36 fördő alkalmak között. A' belőle kifolyó víz mögötte gödörbe gyűjtetve, szabad ég alatt használtatik szegények által. Rajta belől a' Cserna' partján létezik egy más, melegebb vizű forrás is, de nem használtatik. Átellenben a' túl partról csinos mulató ház szabályu kis épület tekint ki az útra, 's inti magához a' szembetegeket a'

Szemfördő. Négy forrás tartozik ide, Cserna' partjától föl az oldalon szintén egy sorban; tulajdonképpen a' középső használtatik; mellynek vize fölfogatván: gőzével beteg szemek' gyógyszeréül szolgál. Zimmermann szerint e' szemforrás' vize — a' Cserna' ágya alatti szirtetek közt átfolyva — alkotja a' Ferenczfördőt. Mellette főlebb a' Miklósforrás; áll így nevezetvén az azt használt Nikolai estperestről.

Innen fölindulván, sűrű falombok' homályán át előnkbe villant a' nem egyesült oláhok' tornyának fénylő keresztje, 's néhány percz alatt egy zöld gyepes, tisztás lapályon valánk, mellynek szinte középpontját jeleli azon oláhok' temploma a' fénylő keresztos toronnyal. Terebélyes fák' árnyaiban szekerek, legelő lovak, sétáló csoportok tünedezének itt szemünk elébe; aztán egy hosszú törpe vendéglak; húsfaszobáival, zindely fedelével 's maga mellett jó ivó vizével, mellyből a' piaczi szökőkút is ellátatik. A' templomot elhaladván, a' fördői tömöttebb — úgy szólva — elővárosba érünk, hol csinos épületek két sorban utcát alakítanak. Jobbról kerek, kovács, zsemlés lakok, tűzoltó eszközös szin vannak; balról szekérszin, istállók, egy régi fördő romjai stb. Ezek között a' lágy meleg fördő mellett, melly hajdon Hidegláz-, most a' nádor főhercegről Józs effördőnek neveztetik, egy erős, csinos kőhidra hajtának, mellynek két nagy boltózat íveit emelő hatalmas kőoszlop' alapját a' termé-

szet célirányosan tette le, 's padlázata alatt — magasan a' Cserna fölött — vezetí által mester-ség a' piaczi szökő kút' jó ivóvizét.

Midőn a' hid' végéről békanyarodánk, bá-joló látvány lepe meg: — a' fürdők' piaczán ál-lánk. Képzeljük egy szép város' főutcáját, pia-czát; a' bécsi Grabent; a' pesti váci utcát, 's a' képmás' hú mintája — kész!

Jobbról a' kerek, magasan tornyosodó Károlinafürdő, (melly 1818- óta neveztetik így özvegy királynénkról, midőn ré-gebben Hidegtagfürdő nevezet alatt volt ismeretes); fogadja az érkezőt, mint a' többi fürdők' királynéja, pompás külőjével és három osztályu kényelmes belőjével. Vize hideggel e-gyenlő mértékben elegyítve is nagyon meleg. Benne szerettem leginkább fürdeni. Folyosók által közlekedésben van a' melléte légkütönőbb két emeletű fejedelmi új épülettel. Ennek hom-loka, mellyen három erkely, — a' középső négy veres márvány oszlopon nyugvó; — huszan öt ablak; egy ütő óra látható; királyi lakként te-kint le a' piaczra. Háta, mint róppant vár-fok, ereszkedik le tömérdek terhével a' Cser-nára. Előerkelyéről a' nagy világ' zibongását látja, hátulsó erkelyéről a' maga' nemében egyetlen egy regényes tájhak — az erkely' alatti szirtéken zuhogó szép folyamnak és szemközi sziklás ol-dalnak — bájaiban gyönyörködhetik a' vendég-szem. Hetven három szoba, két terem és hét konyha találatik benne a' szállásolók' és kato-na' főlügyelő' számára; hátul pedig az udvaron harmincz két szekének záros' szin. E' nagy új épülettel kapcsolatban áll a' hosszú, egy eme-letű kamara épület, mellyben a' szállást, fürdőt 's több e' felét megrendelő cancellaria működik. Léteznek benne katoná-, vendégla-kok, konyhák 'stb. is; és magában foglalja a'

Lajosfürdőt. Ezt a' fedeléről egykor Zsindel-, később egyik cs. k. főhercegről Laj-osfürdőnek nevezettet, — kemény fal védi

a' Cserna' hullámai ellen. Vízét két águ forrás adja. Benne tizenkét külön fürdő- 's előszobák; a' katoná tisztí 's nagy közfürdő állnak szolgálá-latra készen.

Balról alább egy szirt' alján van a' Császárfürdő, két osztályu: Ferdinand és Zuhanyfürdőkkel. Vize szirtből forr ki, 's ez a' főforrás, melly körül még három meleg források vannak, egymással közösülésben mind a' négyen. E' közép ponti főérből á-gaznak ki minden ottani fürdők' me-leg vízei. Ezen főforrás' vize szirtből kifolyá-sánál olyan forró, hogy a' tojás benne megfő, 's az ember' uját égeti. A' Szent Gellert-hegy-aljival szintén egyenlő melegségű. A' Császár-fürdő előbb meleg Tagfürdőnek, a' Fer-dinándfürdő Miszfürdőnek neveztetett. En-nek forrása szolgáltat vizet földalatti csőkön ál-tal a' Károlinafürdőnek is, 's vize fürdéshez mindkettőnek hideggel mérsékeltetik.

Melléte főlebb fölállított apró deszka sátrak fény- 's egyéb árukkal kínálkoznak; egyikben két török kereskedővel magyarul szólánk, 's a' két ügyes ozman dohánynyal, édességekkel ked-veskedék nekünk, míg szomszédjaik, a' pesti kereskedők, németül beszélve mutogaták szép á-rujikat. Még főlebb a' csinos főörház, mellette pedig a' szép, egy emeletes, alól gyógyszer-táros főlügyelői épület ötlik szembe; ennek e-gyik osztályában a' főlügyelő, másiban a' hely-beli gyógyász, mind ketten derék barátságos u-rak, laknak. A' szomszéd pompás vendéglőben fényesen ebédlenk. Szép, egy emeletes épület ez: piaczra nyiló árubolttal, kávé- 's ivóházzal, táncsteremmel, több evő, játszó 's herczegileg bútorozott lakszobákkal, és elől egy négy kő oszlopon nyugvó erkelylyel ellátva. E' sort a' gyönyörű, nagy, emeletes katonalak zárja bé.

A' piacz' közepét csinos szökőkút, balról egy kövöni napóra ékesítik. A' két épület sor közötti piaczutca' véghomlokát a' csinos, vörös

födélű, szinte kész catholicum templom szabja meg. Mellette vonúl el fölfelé Cserna' partján a' szép rakott, két felől kőfallal erősített, nyugpadokkal ellátott sétaút; mellyen balról, a' szirtes oldal alatt, két mulató ház alakú vörös födelű épületecske tűnik elő, 's ezek az egykor

Láb-, most Károlyfördő: beteg láb- és kezek' gyógyítására. Vize, melly az ottaniak között leggyengébb melegű, a' Herkulesfördőével ugyanazon sziklából ered, 's italgyógyszerül is használtatik. Ize kedvetlen. Ezen fölül a' szűkülő völgyben, út mellett nyúlik el egy hosszucska, alsó végén emeletes, nagy részint földszini épület, és itt van a'

Herkulesfördő. Emberderék vastagságu forrása, szirtén átbukva, egy barlangból robajjal ömlöng ki, fulasztó gőzzel és két fördő alkalmat ellátva; szükség fölötti vizét csatornán le Csernába önti. Hogy rómaiak e' forrást főként használták, tanúk a' római vízcsatorna romok 's közfördő faláboni Herkules' képe, mellynek morzsalékait a' babonás, köznépszent gyógyszerül pusztítja. Melegsége, ereje idegen vizekkel elegyítéséhez képest különböző. Bősége pedig, Zimmermann szerint, minden európai meleg forrásokon fölül áll, kivéven az izlandit. Ez itt tulajdonképpen az anyafördő, honnan kapta a' többi is köznevezetét; mondatott Tolvajfördőnek is a' fölötte álló tolvajbarlangról. Kifolyási csatornája alatt szabadban szegények és közkatonák fürdenek. Ezek' lakjai 's az őrház teszik amaz épület' több részét. Fölül rajta híd vezérel által a' Csernán, a' zöld fák' galyai közül kipirosuló födelű mulató helyhez; fölebb a' Cserna' regényes szorosához, zuhanyához; 's még fölebb meleg forrásokhoz. De térjünk vissza a' Herkulesfördőhöz.

Ezen alól mindjárt, a' szirtes jobb oldalon előbb árnyékos, nyugpados kigyózdó sétauton, majd meredek falépcsőkön főlhágdalva egy nagy kőüregbe jut az ember, melly a'

Herkules- vagy Tolvajbarlang. Tágas homloknyílásán, apróbb előosztályain keresztül hatolva; magas boltozatu nagy terembe v. osztályba ér, mellynek homlokát csonka kőfalrakat fődözi a' bokros mélység fölött, 's nyílása bő ablak gyanánt szolgál. Illy nyílások adnak világot az előosztályoknak is. A' nagy osztály' egyik oldala, mint némelly belsőbbekéi is, korom maradványokkal lévén elfeketülve, hajdani tűzhelyekre mutatnak. Innen keskenyebb üregek a' barlang' mélyébe vezetnek; honnan, a' világító' segedelmével vizsgálódni szerető nyomozódását elunva tér vissza, 's ez miatt a' további barlangágazatok még homálylyal borítvák. Nép monda szerint ez üregek földalatti közlekedésben álltak volna a' mehádiánali Barkan várral. Főlebb — a' Herkules- gőzkémény- barlang- kürtőül áll az üregek fölött, 's a' Herkulesfördő' forró gőzei nagy cseppekben izzadnak nyirkas falain. A' kellemetlen, egészségtelen üreg idővihar ellen pásztorok' és nyájaik' védhelyül szolgál. Már a' rómaiak' 's későbbek' idejében tolvajcsapatok, menekvők tanyáztak itt, hol ma békes vizsgálódók és vizsgálódónók jegyezgetik föl édes emlékül neveiket. — Alább az egész szép erdős oldalt csigáson befutó sétaúta k, egy kőfalromból alakult szónokszék szabályu, 's fönn szintén a' tetőn egy ismét vörös födelű

Mulatóhelyekhez vezetnek; holott szemközt a' járhatatlan tömérdek szirtoldal sudar fenyőjikkel, a' vad folyam kőágyával, a' regényes völgy tarka jelenetével, a' főbb városok' fényével mérkező fordőhelység 'stb. gyönyörű látványt nyújtanak az édesen pihenőnek.

(Vége legközelebből.)

A' reggeli.

Egy német asszonyság, hajdon hőserényekkel gazdag házból, melly a' német birodalomnak egy császárt is adott, volt az, kinek szilárd bátorsága előtt a' rémitő Alba herczeg csak nem reszketett. — Midőn V. Károly császár 1547. a' mühlbergi ütközet után frankeni és schwabeni menetében Thüringián is átvonúlt, Katharina özvegy Schwarzburg grófnő, született Henneberg fejedelemlő, hogy a' spanyol had jobbagyait ne sanyargathassa, védlevelet eszközölt ki magának a' császártól. Ellenben kötelezte magát a' spanyol csapatok' számára illendő fizetésért kenyeret, sert' s más élésszert szállítani a' Száalahidhoz. De azon elővigyázattal élt, hogy a' hidat, melly éppen Rudolstadt mellett állott, fölszedette, s nagyobb távolságra üttette föl, hogy a' város' közelléte dúlvágyó vendégeit kísértetbe ne vigye. Egyszersmind azon helységek' lakóinak, mellyeken a' had átmenendő, megengedetett legjobb vagyonaikat a' rudolstadti várba liordani.

Közelgett az alatt a' spanyol vezér, Henrik braunschweigi herczeg' és fiai' kíséretökben, a' városhoz, s előre küldött követe által reggelire jelentette magát Schwarzburg grófnőnél. Egy had' homlokán tett illy szerény jelentést nem lehetett visszautasítani. Örömet szolgálnak avval, a' mi a' háztól kitelik, lön a' felelet; ő fensége jöjjön s vegye jó neven. Egyszersmind a' védlevél is megemlített, s annak lelkiösmeretes megtartása a' spanyol vezér' szívére köttetett.

Barátságos elfogadás, és jól ellátott asztal várják a' herceget a' várban. Kénytelen megvallani, hogy a' thüringiai asszonyságok jó konyhát, s a' vendégjog' becsületére sokat tartanak. Alig foglaltak helyet az asztalnál, midőn egy gyorshirnök kiszólítja a' grófnőt a' teremből.

A' hirnök jelenti, hogy néhány falvakban

erőszakot követtek el a' spanyol katonák, s a' jobbagyok' marháit elhajtották. Katharina anyja volt népének, s a' mi legszegényebb jobbagyát találta, őtet is érdekelte. Haragra gerjesztette e' szótörés a' grófnőt, de szellemjelenléte nem hagyván el, a' legnagyobb sietséggel és csenddel fegyverbe öltözteti cselédségét, s bészaratja a' várkapukat; ő maga visszatér a' terembe, hol a' fejedelmek még asztalnál ülnek. Legbuzdítóbb kitételekben panaszolja nékiök az eseményt, s hogy milly rosszul tartották meg az adott császárszót. Nevetve felelik, hogy ez csak hadiszóka lenne, s a' katonák átmenetőknel illy csekély bajokat nem lehetne meggátolni. — Majd meglátjuk — szól haragosan a' grófnő. — Az én szegény jobbagyaimnak vissza kell kapni sajátjukat, vagy istenemre! fejdelemvér marhavéréért! tevé hozza fenyegető hangon, s e' rövid nyilatkozattal elhagyta a' szobát, melly néhány perczek múlva fegyveresekkel telt meg, kik fegyveres kézzel, de tisztelettel állottak a' fejedelmek' hátaik mögé, s szolgáltak az asztalnál. E' víni kész csapat' látására elhalványult Alba herczeg, némán s megütődve néztek egymásra. Távol a' hadtól, nagyobb számú márkos sokaságtól körülvéetve, nem maradt egyéb hátra, mint bár minő föltétek alatt is megengesztelni a' megsértett asszonyságot. Braunschweig herczeg jött előbb magához, s kaczagásra fokadott. Ő legjobbnak látta ez eseményt tréfára fordítani, s dicserő beszédet tartott a' grófnő' hononyás gondolkodásáért s bebizonyított bátorságára. Kérte, hogy lenne nyugott, s magára vállalta a' herceget reá birni arra, a' mi igazság lenne. Valóban ki is eszközölte a' herczegnél, hogy ez töstént parancsot küldött a' hadhoz, mi szerint az, az elrablott marhákat haladék nélkül adják a' tulajdonosoknak. Mihelyt Schwarzburg grófnő a' kiadás felől megbizonyosodott, megköszönte azt vendégeinek, kik tőle nagyon udvarilag vettek búcsut.

Kétségen kívül ezen esemény szerezte Schwarzburg Katharina grófnőnek a hősbátor melléknevét. Dicsérve említetik ezen kívül állhatatos munkássága, mi szerint honában a' reformatiot elősegélte; mellyet már férje XXXVII. Henrik gróf vitt volt bé' abba, az oskolai tanítást is javítani törekedett. Sok protestans híszónokok, kik vallásukért üldöztettek, találtak nála oltalmat és segélyt. Ezek közt volt egy bizonyos Aquila Gáspár, saalfeldi pap is, ki ifjabb éveiben mint tábori pap követte a' császári hadat Németalföldre, a' hol nem akarván egy ágyugolyót megkeresztelni, a' pajzán katonaság ágyuba dugta, s a' levegőbe akarta utaztatni, szerencsére nem gyúlt meg a' lőpor. Élete másodszor is veszélyben forgott, s 5000 forint jutalom állott fejen, magára vonva a' császár' haragját azért, hogy ideiglenségét a' szósze'kből gyalázólag megtámadta. Katharina, a' saalfeldiek' kérésökre, titkon magához vitette őt a' várba, több hónapokig tartotta rejtve, s a' legnemesb emberszeretettel ápolta, mind addig, mig a' veszély elvonult. — Katharina élete nyolczvanötödik, s uralkodása huszonkilenczedik évében halt meg, s köztisztelet és gyász kísérte a' rudolstadt egyházba, a' hol porai nyugosznak. —

Erdődi János.

F ü z é r k e.

kölesünzött s néhány eredeti észvirágokból.

23.

Köd- s szívföltok.

A' szívnek is mint az égnek vannak ködföltjai, s azokat sokszor nem kell mocsok- s lelki homálynak nézni, mint az ég' amaz igaz borultságát; mert valamint ez utósót távcső-

vel csillagosra lehet változtatni, úgy a' szív' föltjait is, ha lelkitávcső által szem-, s szívünkhöz közelb hozhatjuk. Azért nem kell mindjárt kárhozatni az illy borult szívet, mert közel nézve ragyagó csillagot fődözhetünk fel abban. Így nem ritkán láthatni pajzánságból hős-szívet, könnyelműségből nemés érzelmet stb. kelni ki.

24.

Dívatszerelem s barátság.

Istenem! yaskorunkban még a' szerelem s barátság is vassá levének; de nem erősségökre nézve hasonlítanak ám a' vashoz, hanem, mert mint a' vas elrozsdásodnak, ha nincsenek megaranyozva.

25.

N y o m o r ú.

Be nyomorú az ember, ha csak két szem van is a' világon, mellynek tekintetét kerülnie kell!

26.

Babona s szürkehályog.

Noha a' babona szürkehályoghoz abban hasonlít, hogy mint ez a' beteg' szemétől elrabolja a' napvilágot; megakadályozza amaz igaz' fényét a' betegült értelemhez hatni, őrizkedni kell azonban, hogy a' babona mint a' szürkehályog, meg ne ériék, mi előtt gyógyításához kezdenénk, mert a' megért babona csak szívvel együtt téphető ki.

27.

Szív és ércz.

Ah, hogy a' szív nem marad lágynak, mint az ércz, mig tüzes, hanem gyakran, mikor a' hüléshez van közel, lágyl meg!

(Folytatása másszor).

Háborít.